

Da Josef Mengele forsvandt

Af Oliver Guez (på dansk ved Jesper Tang)

Forlaget Bobo – Den franske bogcafes forlag, 2018, 249,95

Anmeldt af Dennis Hornhave Jacobsen

“Bare han havde styrke til at udlevere sin far til retsvæsnet. Men det har Rolf ikke. Det ville være fadermord og volde yderligere kvaler, mere drama. Hans far er Josef Mengele. Han er Josef Mengeles søn. Rolf må vide. Han må vide hvorfor og hvordan med hensyn til udvælgelserne, forsøgene, Auschwitz. Fortryder Den Gamle slet ingenting? Har han ikke skyggen af samvittighedsnag? Er han virkelig det uhyre, journalisterne skriver om? Er han virkelig så ond og fordærvet? Kan hans søn hjælpe ham med at frelse sin sjæl? Og han selv? Er Rolf et ondt menneske i kraft af sin fars forbrydelser?”

Lad det være sagt fra en start. Modsat mange andre anmeldere er jeg ikke overbevist om de litterære kvaliteter i Oliver Guez’ *Da Josef Mengele forsvandt*. Guez har tilsyneladende ønsket at beskrive et menneske i frit fald. Mengele lever på den argentinske regerings og på venner og families nåde i Sydamerika samtidig med, at han bliver mere og mere nedbrudt. Men til trods for et imponerende forarbejde af forfatteren, kommer jeg aldrig tættere på at forstå personen Mengele eller at føle det had, der naturligt bør følge af de ting Mengele har gjort.

Når det er sagt er bogen fyldt med interessante dilemmaer og passager som kan drages direkte ind i historieundervisning. Citatet i toppen af denne anmeldelse illustrerer flere af disse dilemmaer på samme tid. Hvordan kunne det lade sig gøre, at så mange nazister efter anden verdenskrig undgik at stå til regnskab for deres handlinger? Danske Søren Kam kunne være et nationalt eksempel på samme dilemma. Bogen giver flere bud, hvor citatet illustrerer, at personlige relationer f.eks. familie kunne være en del af svaret. Det direkte dilemma i citatet er af mere eksistentiel karakter og kunne med fordel bearbejdes tværfagligt med støtte fra både dansk og kristendomskundskab. Kan vi dømme andre på deres forfædres handlinger? Uanset hvad vores reflekterede svar måtte være, har Tysklands efterkrigsgenerationer måtte mærke verdens fordomme og fordømmelser. Uafhængigt af hvilke aktier man havde i krigen, har man måtte forholde sig til landets kontroversielle historie. På den måde er bogen også et vidnesbyrd om, at historie definerer os på godt og ondt om vi vil det eller ej.

Så på et spørgsmål om, hvorvidt bogen kan bidrage til bedre historieundervisning, er svaret altså ja. Den enkelte lærer bør have for øje, at læsningen af teksten i historiefaglig sammenhæng ikke er målet i sig selv. Derfor vil jeg foreslå, at man hugger, plukker og didaktiserer på en måde, så dilemmaerne får mere kant og fylde end de i min optik gør, hvis bogen skal tale for sig selv.